

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilo „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Izhaja 5. in 20. vsakega meseca na celi polji in velja do konca sočega leta 2 gl
Naročnino in dopise sprejema odbor „Učiteljskega društva za
slovenski Štajer“ v Ljutomeru.

Štev. 14. V Mariboru 20. decembra 1874. Letnik II.

O ženskih ročnih delih.

Šola mora pripravljati za življenje. To je že staro pravilo, ki se dan danes menda ne prezira več tako, kakor nekdaj. Učitelji so že po večem spredvideli, da morajo učiti za življenje, za prihodnje življenje učencev. To se pa tedaj zgodi, ako se otrokom vcepljuje taki nauki, katere morajo čez nekoliko let, ko šolo zapusté, praktično porabiti. Nekedaj so otroke učili večidel samo čitanja, slovnice, te zlasti v veliki meri, posebno mnogo pravil in lepopisja po prav dolgočasni metodi, s posebnim ozirom na to, da se je kolikor le mogoče počasi pisalo. Da so učenci od tega le malo koristi pozneje imeli, to je dovolj znano. Na kmetih se po našem mnenji tedaj podučuje za praktično življenje, če se kolikor mogoče pri realnem poduku ozira na razne panoge kmetijstva. To velja za dečke, a nekoliko tudi za dekliece. Za te pa je, če se ozira na praktično življenje, v prvi versti potreben nauk o gospodinjstvu in o ženskih ročnih delih. Koliko in kako naj se o gospodinjstvu v narodni šoli govori, to bodo naši častiti čitatelji posneli iz posebnega spisa o gospodinjstvu, katerega hočemo v prihodnjem tečaju našega lista priobčevati.

Ženske rokotvore je mogoče učiti le na onih šolah, katere imajo vsaj po eno učiteljico, ali pa ondi, kjer ta poduk druga zmožna ženska prevzame. Po sočih postavah mora učiteljica, ki ima že kot taka svojo plačo, v ženskih delih zastoj podučevati, ako s temi vred število njenih tedenskih ur ne preseza 30. Vsaj je že to za žensko obilno; 25 ur na teden je popolnem dovolj veliko breme, ker ima ona še doma s popravkom raznih teh del mnogo opravila. Po navadi so zdaj šolske oblasti in občine učiteljicam za to podučevanje dajale posebne nagrade.

Takih nagrad so bile učiteljice gotovo vredne, ker so bile

 Denašnji številki je pridejan „naslovni list“ in „kazalo“ letošnjega „Slov. učitelja.“

mnogokrat več naprežene nego učitelj, pa slabše plačane. Da bi pa katera zasebna ženska brezplačno ta zamudni poduk prevzela, tega nej pričakovati, še manje pa terjati. Učni ukaz od 20. avg. 1870 govori v § 73., da imajo okrajna in krajna šolska svetovalstva o ustanovljenji delavnih šol določevati. Ako je pa že nameščena učiteljica dolžna brez posebne naredbe šolskih oblastij poduk v ženskih rokotvorih prevzeti, tega ne moremo iz dotičnih ne določilnih paragrafov povzeti, vendar nej dvombe, da ne bi bila za to obvezana.

Po našem mnenji so za kmetske in gospojske deklice ženska dela skoro tako važna in koristna, kakor pisanje, čitanje ali številjenje. Zastran tega bi mi svetovali, da bi bila na vsaki šoli, kjer je treba po 3, 4 ali več močij, vsaj tudi 1 učiteljica. Na vseh drugih manjših šolah naj bi prevzela poduk v ženskih rokotvorih kakovšna druga ženska, ki je za to zmožna.

Katera dela naj se uče v rokotvorni šoli, to nam učni ukaz od 20. avg. 1870 v § 78. našteva, namreč treba je učiti:

- „plesti in vésti, v razni porabi tega dela;
- šivati, posebno belo tkanino;
- kerpati nogavice in tudi vsakoverstno tkanino;
- znamovati preobleko;
- urezovati vsako stvar, katera se uči v šoli delati.

Posebno se je ozirati na tisto, kar je v gospodinjstvu najpotrebneje; umetljna dela smejo samo potlej na versto prijti, kadar so dekleta še dovolj izučena navadnih ženskih del.“

Tako tedaj veli ministerski ukaz, po katerem se je vsekako ravnati. Po istem ukazu ne sme nobena učiteljica ob enem nad 40 deklet poučevati. Poduk se more že z deklici v 1. razredu pričeti.*) V Lj. se deklice v vseh razredih po 2 uri na teden v tem poučujejo. 1. in 2. razred, ki imata po nad 50 deklic vsak posebej, 3. in 4. pa, v katerih je okoli 50 deklic, obadva skupaj. Pred seboj imamo učni čertež in sicer razdelitev te tvarine na posamezne razrede na zagrebški dekliški šoli. Ta nam kaže, da se ondi v 1. razredu vadijo plesti ter izdelovati male nogavice za-se in za svoje male sestre ali brate. V 2. razredu se vézbajo v izdelovanji večjih ženskih in moških nogavic. Tudi se v tem razredu začinja poduk v kackanji ali kvačkanji (sekljanji). Od časa do časa se vadijo tudi v zašivanji in popravljenji (krpanji) nogavic. V 3. razredu se učenke vadijo v zaznamovanji ali bilježenji z volno. V tem razredu se pričinja tudi poduk v šivanji. V 4. razredu se poučujejo tudi že v šuplikanji (Schlingen); Razun tega se deklice vedno vadijo tudi v prejšnjih delih, namreč v pletenji, kackanji, bilježenji in šivanji. V viših razredih se potem uče tudi razna oblačila (perilo, obleke) delati, ter mrežiti, veziti itd. Na navadni ljudski ali dekliški šoli se pa ne more

*) Po štajerskih učnih načertih v 1. šolskem letu ne.

toliko storiti, kar je lahko razumno. Tu je pač le šivanje in pletenje poglavitno delo.

Pri ženskih delih so težki, mej Slovenci malo navadni izrazi. Zavaljo tega smo tu poskusili, sestaviti za naše učiteljice najpotrebnejšo terminologijo za potrebne izraze za dela, snovi, obleke in njih dele pri ženskih rokotvorih; ta terminologija ni baš temeljita; hoteli smo jo strokovnjakom v pretres izročiti, toda stvar bi se s tem zavklekla, in boljše je vsaj nekaj, nego nič.

Ablassen, spuščati (pri pletenji),
ausführen, izveršiti, doveršiti,
abnehmen, pojemati,
ausbessern, popravljati,
aufputzen, olišpati,
aufwinden, namotati,
ärmel, rokav.

Blousse, (jacke), jopa, jopič,
baumwolle, pavola, drevesna volna, bombaž,
bügeln, gladiti, likati,
bügeleisen, gladež, likavnik, tibla,
barchent, barhant,
besatz, obšiv.
band, trak,
borde, porta,

Durchziehen, skozi vleči, potegniti,
darüberziehen, prevleči.
deckstich, pokrivajoči šiv.

Einsatz, vložek, vloga,
einsäumen, zarobiti,
endeln, čez perste šivati.

Form, oblika, način,
farbe, barva,
flachstickerei, vezenje na plosko,
falte, guba,
flanell, flanela,
futter, podvleka.
faden, nit,
fleck, kerpa.

Garn, preja,
goldstickerei, vezenje z zlatom,
gürtel, pas,
gegenstich, nasprotni šiv.

Häckeln, kackati, kvačkati, ključkati,
häcknadel, kacka, kvačka, ključka,
häckelarbeit, kackanje,
hinterstich, zadnji zabod,

handtuch, obrisača, terača,
haftel, zapona,
hineinstecken, ubosti,
hilfstih, pomožni ubod.

Knäuel, klopčič, klopka,
klöppeln, klekljati,
kragen, vratnik,
knopf, gumba, zapetnik — (na niti: vozal, bet),
kesselstich, verižni ubod,
kehrseite, notranja stran,
kettmasche, verižno oko,
kreuzstich, križni ubod.

Leinwand, platno,
leinstoff, platnena roba.
lückerlsaum, rob z ljuknjicami,
luftmasche, zračno oko,
längenfaden, podolgosta nit,

Masche, oko, (mašna), feste masche, trdo oko, verkehrte,
(linke), narobe, glatte, (rechte), pravo,
muster, obrazec,
merken, bilježiti, zaznamnovati,
masche aufnehmen, oko pobirati,
massnehmen, mero jemati, pomeriti,
merktuch, bilježna rutica,
musterband, izgledni trak,

Netz, mreža,
— gerades, ravna mreža,
— gewöhnliches, navadna mreža,
nähen, šivati,
nähstich, ubod, zabod, (šteh),
naht, šiv,
netzen, mrežkati,
nähmaschine, šivarski stroj,
nähnaedel, šivanka,
nähstisch, šivarska miza,

Polster, blazina,
perlstickerei, vezenje z biseri,

Querfaden, poprečna nit,

Ranft, rob, (kraj) pri nogovical,

Stricken, plesti, pletenje,
strumpf, nogovica,
socke, kratka ali možka nogovica (obujek),
sticken, veziti, vesti (štikati), vezenje,

stopfen, zašivati, zamašiti, zakerpati,
stich, ubod,
stickrahmen, okvir za vezenje,
stickerei, zenjke,
schlingen, vanjkati, petljati (šuplikati),
seide, svila,
stoff, snov, tvarina,
strumpfband, podveza,
spange, spona,
stricknadel, pletenka,
schnitt, kroj,
streifen, kos,
steppen, prešivati (štopati),
saum, rob,
steppsaum, štopasti rob,
strähne, štrana (motek, pasmo),
spinnen, presti,
spindel, vreteno,
spitzen, zobci,
serviett, pertič,
schlinge, zanjka, petlja,
stecknadel, (spennadel), bucika, gumbišnica,
schnur, žnura, vervica,
sammt, žamet,
schoss, krilo,
stäbchenmasche, podolgosto oko,
sticknadel, vezilna igla,
schnittkante, prerezni rob,

Trennen, parati,

Uebernacht, prešiv, nadživ,
überwindlungstich, ovijalni šiv,
umschlagen, naviti, namotati,
umschlingen, osukati, zasukati,
unterstich, spodnji šiv,

Vorzeichnen, narisati, načrtati,
vorhang, zagrinjalo,
vorderstich, sprednji zabod,
vorderseite, lice.

Wäsche, perilo,
weissnähen, šivanje belih reči,
watte, vata.

Zwirn, konec (cvirn), sukanec,
zuschneiden, -prirezzati, urezati.

Pogled v zemeljno notranjost.

(Konec.)

Poleg redovnih vulkanov nahajajo se še mnogi samostalni vulkani. V historičnej dobi se jih šteje vseh okoli 163 (po nekaterih 300). V Evropi se jih nahaja 12, v Afriki 6, v Aziji 32, v Ameriki 61 in v Avstraliji 52 metajočih vulkanov, kateri na sto let dva tisočkrat mečejo. Celó novi so nastali, kar nam svedoči vulkanski otok Ferdinandea, ki je še le leta 1831 začel metati. Vidi se, da so vse verste kamenja, od najstarejih do najmlajših tufov prerite s vulkani. Grozopolna in najstrašnejša pa je prikazen, kadar začne vulkan metati. Navadno se vidi nad žrelom dim, ki se vzdiguje v podobi stebra, in kvišku vali. To velja za povod grozopolnemu nasledku. Ta dim se potem na okolico vleže, kjer ostane več dni vse v dimu zakrito. Kmalu na to čutijo se bolj lahkotni potresi; podzemeljsko šumenje in hrušenje, enako slapu, katero se čedalje bolj bliža, glasneje in glasneje postaja, ter končno v strašno gromenje preide, kteremu je grom topov le mala in slaba podoba. Zemlja se toliko strese, da zidovje poka. Zdaj pa napravi iz žrela dvigajoči se vodni par nad njim oblak belo bliščeče barve, v katerem se razvijajo grozne električne prikazni. Velik ognjeni steber ali plamen vzdigne se 8—10,000 čevljev visoko, čegar verh ali konec je navzdol obrnjen. Neprenehoma šviga blisk, grom ga spremlja, goreče iskre švigajo na vse strani, ktere se sicer ne vidijo večje od graba, v resnici pa več čevljev merijo. Nekatere so beložareče, iz njih švigajo majhine strele na vse strani. To je gmota raztopljenega kamenja, kar se tudi lava zove. Druge so pa takrat, kadar se vzdigujejo le rudeče in černe, kadar nazaj padajo, so pa luknjičasta gmota. Na to pa prihaja počasi žareča mehka gmota, kot lavinski prod, ter se razliva čez obrobek žrela pokončujoč vse, kar se jej na pot stavi. V zraku pa se neznano veliko vulkanskega pepela verti, ter zatemni dnevno svitlobo z dimom vred. Droban, pepelaste barve prah pada iz zraka, ter pokrije enako mertvaški obleki na široko in dolgo bližnje kraje, moré ljudstvo in živalstvo. Ako se pa ta pepel združi s pari, kateri se dvigajo iz žrela, tedaj pa nastane pravi vulkanski pepelnati dež, kateri je še nevarnejši in strašnejši od goreče lave. Taki vulkanski pepel zasul je 79 let pr. Kr. bogata in lepa mesta Herkulanum, Pompeji in Shabiae. Med strašnim gromom privre žareča lava iz žrela, ter se razliva po dolini vse pokončujoča v enem trenutku, kar je pridnost človeških rok več let vstvarjala. Vendar pa doseže pri visocih vulkanih lava le malo-kedaj žrela, da iz njega teče; dostikrat se odpró na strani špranja, da se skozi privali lava. Ali s tem je pa tudi najstrašnejši trenotek revolucije skoraj pri kraju. Pari so ušli, znotraj je postal mir, lava zunaj teče počasi, naposled se ustavi, se

sterdi, znotraj pa vpada v globočino. Samo vodni pari, žveplena kislina i. dr. dvigajo se še iz žrela, topli viri nastopijo okoli njega v dokaz, da tam notri še tli. Prav imenuje Humboldt vulkane varovalne zaklopnice zemljine skorije. Tako toraj vlada tudi pri najstrašnejših prikazkih narave doverševanje in popolnovanje.

Pravega plamena iz žrela pa nikdar ni, in ognjen stolp, ako ga po noči gledamo, je samo lesk ognjene lave, ki se sveti v vzhajajočih parih in oblacih. Dokaz temu je to, da še hujši veter ravnega ognjenega stolpa ne omaja ali pripogne, kar bi se pri plamenu gotovo zgodilo. — Vnanja podoba vulkanov je precej pravilno kegljasta. Zdolej so kakor mehurji napuhnjeni, navzgori se pa prišpičijo in na verhu so votli, kjer imajo žrelo. Okolico vulkanov pokriva starejša in mlajša lava, ki spherhivša daje menda nenavadno rodovita tla; zato obdaja bujno rastlinstvo dolnji del vulkana in kljubu vsaki nevarnosti najdemo več vasic blizu Vezuva v krogu njegove pogubne činnosti. Ko je l. 1868 zopet jel metati, so ubogi prebivalci morali vse zapustiti in več ur daleč bežati pred lavo, ki je pokrila ne samo hiše, ampak tudi dosti ljudi in živali. Kaj pa je uzrok, da vulkani mečejo?

Da mora biti jedro zemlje goreče — raztopno, smemo si misliti, od kod bi sicer prišla goreča lava? Vendar pa ogenj in vročina še ne prouzročujeta bobnenja, gromenja in metanja. Kaj žene iskre strelovito na kviško, kaj meče maso lave in kamenje visoko v zrak, kaj preterga zemljo in goni lavo iz globočine? Kdor je kdaj že videl ali slišal, ko razpoči in raznese hlapnik, bode lahko razumel silovito parno moč vode in kdor se spominja na vodni par, iz žrela vzhajajočega, bode verjel, da je vodni par kriv, da vulkani mečejo. Voda namreč pride do žareče mase vulkana in pari silne prožnosti nastanejo. Ta zapert par pa v vulkanih neprenehoma rine žarečo gmoto navzgori. Parni mehurji se vedno vzdigujejo ter zopet upadajo, včasih se pretergajo in prerinejo skozi. Vse to pa spremlja potres celih pokrajin in strašno šumenje, ki je včasih gromu podobno, ki zdaj bobni zdaj na enkrat udari. Gmota je s tem dospela verh žrela. Skorijo preterga, ter jo visoko v oblake verže kot kosce in pepel, ktereга včasih vetrovi ženó na več milj daleč kot vulkanski pepel.

Ako podzemeljski zaperti par poti ne najde, t. j. ako ni blizu vulkana in je zemeljska skorija na tistem kraju debela in brez vsake odprtije, toraj se poskušajo pari silne prožnosti razpeti ali vzdigniti in tresejo včasih velike pokrajine. To pa so strahoviti potresi, ki so še grozovitniši kot vulkanov metanje, in ki se navadno čutijo predno začne vulkan metati. V 18. stoletji pokončana je bil Lisbona in v najnovjšem času so potresi grozno v južni Ameriki blizu Kuito razsajali. Vednega

spomina vredna pa je katastrofa, t. j. grozopolni potres v Lisboni l. 1755, ki je razdel mesto, zagrebil 20.000—60.000 ljudi in pretresel prostor 700.000 geografičnih štirjaških milj na široko. Bilo je namreč 1. listopada 1755. l. ko je smertni angelj v petih minutah večji del lepega mesta razdjal in nad 60.000 ljudi prenesil iz zemlje v večnost. Okoli 9. ure zjutraj se je čutil prvi potres, kateri je le $\frac{1}{10}$ minute trajal, pa zadosteval, da je vse cerkve, samostane in kraljevo palačo, kakor tudi četerti del drugih poslopij razdjal in v razvaline spremenil. Toda ne le Lisbona, ampak tudi vse gorovje Portugalsko bilo je v svojem temelju najstrašneje pretreseno. Veliko zidano prirèlje ali obrežje, iz mramora sezidano, pogreznilo se je z vso množico ljudstva, ktera je bila na njem, kot bi trenil, in le eno mertvo truplo se ni več našlo. Ves strah in grozo pomnožilo pa je še morje; toliko se je nazaj potegnilo, da je bil en del morja suha zemlja. Potem pa se je zagnalo kot sestradani tiger nad 50 čevljev nazaj na deželo, ter je povsod pokončujoče razsajalo, kamor je prišlo. Pa tudi vsa Španija in severna Afrika čutili so strah tega potresa, 8 milj od Maroke odperla se je naenkrat zemlja, ter požerla vas z 8—10.000 prebivalci za vselej. Pa ta potres se je še dalje raztegal; vso plan Finlandije do kandiskih jezer severne Amerike, od Skandinavija do kapverdskih otokov, tedaj skoraj 13 del vsega poveršja cele zemlje obsegal.

V najnovejšem času pa je neki učenjak o potresih drugačno misel izrekel, o tem pa o priliki. *)

Zgodovina v narodnej soli.

(Janko Žirovnik.)

VIII.

Trojanska vojska.

Kakor se zgodovina vsacega naroda pričinja s pravljičami, tako tudi gerškega. In če tudi imajo te pravljice sem ter tja zgodovinsko podlago, vendar so se v teku stoletij tako spremenile, da prevaguje v njih sedaj poetični element. Te pravljice nam pa kažejo, da so uže v prvih časih Gerki složno postopali proti sovražniku. Ena teh pravljič je baš ona v trojanski vojski. Ta pravljica ima pač zgodovinsko podlago, a povod tej vojski in njena veršitev sta bila tako poetično okinčana, da iz nju nej mogoče istine pozvedeti. Mi imamo le dve pesni, koji nam popisujeta omenjeno vojsko in to sti Ilijada in Odiseja, koji je bajte zložil Homer, ki je okolo 200 let po njej živel.

Povod tej vojski, njeno veršitev in konec nam Homer takole pripoveduje.

*) Prosimo.

Ko so se tri boginje prepirale, katera izmej njih je najlepša je Cevz Paris-u*) prepustil razsodbo. Paris pa se nej brígal niti za gospodstvo, kojega mu je ponujala Hera, niti za modrost, s kojoj ga je vabila Atena, temveč za srečo v ljubezni, kojoj mu je obljubila zapeljivo-krasna Afrodita, ter je njo imenoval najlepšo. Radi tega mu pa ona obljubi najlepšo žensko na svetu — Heleno, ki je bila supruga špartanskega kralja Menelaja. V svojem času pošlje trojanski kralj Priam svojega sina Paris-a na čelu necega poslanstva h kralju Menelaju. Špartanski kralj gostoljubno sprejme poslanca. Afrodita, zvesta svojej obljubi, pa užge ljubezen do Paris-a v heleninem sercu, kojoj (krasno Heleno) Paris odpelje potem v Trojo. To pa strašno razjari vso Grecijo in radi tega se hoče maščevati. Menelajev brat Agamemnon zbere torej gerške junake (baje nad 100.000). Med njimi so se najbolje odlikovali (razun Agamemnona) Ahilej, Patrokel, Diomed, Ajaks Mali, Ajaks Telamonski, Nestor, Odisej, Filoktet, Protezilaj in Terzit. A — radi pomanjkanja vetra nejso mogli odjadrati*). Ko je potem nastal veter, so odjadrali proti Troji. Vojska je trajala 10 let. Gerki se na obalih morja utaborili a na redno oblego Troje niti misliti nejso mogli, ker je bila z močnimi zidovi uterjena in z globokimi rovi obdana. Sicer pa Gerki tudi nejso imeli nobenega nadvojvode, ki bi bil vodil vso operacijo, temveč so se skupno posvetovali v kacem početji in so se tudi često razdvojili. Večji del se pa še vojska boja udeležila nej, temveč so se mej sabo bojevali posamezni vodje.

Največji razdvoj pri gerkih je bil oni mej Agamemnonom in Ahilejem. Prišla sta navskriž radi necega Ahilejevega izleta, kojega je beržje ko ne radi tega naredil, da si je pri sosednih narodih živeža naropal. Nasledek tega razdvoja je bil, da se Ahilej nej več udeleževal boja. To je pa Gerke spravilo jako v zadrego, kajti od tega časa so bili vedno tepeni. In Trojanci so užge upáli v gerški tabor. Toda Patroklju se jamó njegovi rojaki smiliti in radi tega jim prihiti v Ahilejevej bojnej opravina pomoč, pred kojoj je Trojancem serce kar v hlače zlezlo in so se umaknili do mestnega ozidja. Le Hektorju serce ne upade; on se Pseudo-Ahileju zoperstavi, ter ga tudi umori.

*) Paris je bil eden izmej petdeseterih sinov trojanskega kralja Priama.

**) Radi tega bajé vetra nej bilo, ker je Agamemnon necega Dijani posvečenega jelena ustrelil ter jo s tem užalil. In gerški vedeževalec je dejal, da preje ne bode vetra, dokler Agamemnon svoje lastne hčere užaljanej boginji ne daruje in jo s tim utolaži. In res veli Agamemnon svoje hčer pripeljati z izgovorom, da jo hoče Ahileju za ženo dati. Potem jo on hoče sam darovati. A v trenutku, ko je hči imela umreti jo Dijana odpelje v oblaku v svoj tempelj ter jo naredi svojoj duhonicó.

Zdaj pa se zopet jame Ahilej bojevati, da bi maščeval svojega prijatelja (Patrokla). Njega so se pa Trojanci tako bali, da so kar v mesto pobegnoli in le Hektor se nej hotel umakniti, kojega je pa potem junaški Gerk usmertil. Kmalu potem je pa tudi Ahilej pál kojega je bila zadela Parizova pušica. Kedo bo de po Ahileju njegovo orožje podedoval? so se Gerki jako prepirali; Agamemnon ga je prisodil Odiseju. Odisej je tudi šel po Filokleta*), ki je imel Heraklejeve pušice in s katerih pomočjo je bilo baje edino mogoče Trojo premagati. Sicer je pa zviti Odisej v družbi z Diomedom tudi takozvani Paladij iz srede mesta — ukral.

Paladij je bila podoba Palas-Atene, ki je baje pala z neba in imela to lastnost, da je mesto, v kojem je bila in dokler je bila, bilo nepremagljivo. Odisej in Diomed sta šla preoblečena v mesto in sta Paladij srečno prinesla h Gerkom. Konečno je še Filoklet Pariza z neko Heraklejevo pušico usmertil.

Tako se je bližala zadnja ura Troje. Zè zvijačo so Gerki Trojo dobili v pest. Gerki so namreč naredili velicega lesenega konja, v čegar trebuh se je skrilo nekaj junakov. Potem so pa šli na svoje ladovje in se na videz hoteli domov vrniti. Toda eden izmej njih je baje kot ubežnik zaostal in lagal Trojancem, da so njegovi rojaki ž njim nespodobno ravnali in se torej hoče maščevati. Pravil je tudi, da so Gerki na povelje bogov naredili tega konja, ki ima Paladij nadomestovati. A naredili so radi tega tako velikega, pravi, da ga Trojanci ne bodo mogli skozi mestna vrata v mesto spraviti in jim torej ne bode mogel, kot drugi Paladij, služiti.

Trojanci so pa temu sleparju vse verjeli in so poderli še zidovje, da bi le mogli konja v mesto spraviti. Ko je pa prišla noč, so oni junaki iz konja izlezli in prav takrat so na videz uže domov odišli Gerki zopet prijadrati, pritisnoli skozi odperta vrata v mesto ter tam morili in požigali, da je bilo groza. Le malo kardelce prebivalcev je rešil Aneja; drugi so bili pomorjeni ali pa v sužnost odpeljani. Mesto so pa Gerki popolnoma razdejali.

Poleg teh pravljic v trojanskej vojski se nam je pa še ohranila ona v Odisejevej vrnitvi v domovino. Ona nam pripoveduje v Odisejevih potih po raznih deželah in po morji in njegov konečni prihod v svojo domovino in je mojstersko obdelana v Odiseji.**)

*) Filokleta so namreč pustili Gerki mej potjo radi bolezní na otoku Lemnu.

**) Žalibože! da prostor ne pripušča obširnejega popisa omenjenih potov. Pis.

Dopisi.

S Kranjskega 23. novembra. Čas človek dandenes probira razne časnike, najde v njih jako veliko o šolstvu. Vsak časnik hoče sicer po svojem kalupu imeti šolstvo ne mené se, je-li njegov kalup ugoden, ali utemeljen, ali pa le iz — papirja. Eni terdè, da šola brez verske podlage je — brez verska, in drugi zopet hote šolo sozidati na absolutistična tla. Vsem tacim „pro“ in „contra“ je težko odgovorjati. Pervim radi njih ekskluzivnega stališča in drugim radi njih plitvosti. Baš radi te borbe je vedno po časnikih čitati, da gre naše šolstvo rakovo pot. In stranke ena drugej očitajo, da ovira šolstvo. Kedó prav za prav šolsto ovira, je jako težko razsoditi radi prevelike kombinacije. A smelo rečem, da baš stranka (vladna), ki se naziva liberalna, meče dokaj polén razvijanju narednega šolstva pod noge. Pripovedovalo se mi je, da so bili na Kranjskem kmetje povabljeni od c. k. okr. glavarja, naj se opraviče, zakaj svojih otrok nejsjo redno v šolo pošiljali. Kmetje so dejali, da jim detca doma pomaga delati itd. in so bili nevoljni, da morajo tako pot delati radi te stvari. C. k. okr. glavar jih je pa tolažil in dejal, da bi tega skorej ne trebalo. A da morajo priti, so učitelji krivi, ker zamude vsacega pol meseca naznanjajo, kakor veli postava.

Zopet v drugem kraji se mi je pripovedovalo, da je tamošnji kr. š. svét uže meseca maja bil izžreban in bi se bil torej mogel nov voliti uže junija. A sedaj ko smo uže v drugej polovici meseca novembra še fun-gira izžrebaní šolski svét z izžrebanim svojim predsednikom. In zakaj še nej nove volitve? — Zato ker je sedANJI predsednik nemčur ter trobi v rog tamošnjega okr. glavarja. Glavar se pač boji tega svojega slugo izgubiti in radi tega ga toliko časa uzderžuje na mestu, za katero je popolnoma nesposoben. Njemu pač nej mar za šolo, ker mu ne donaša dobička. —

Čuti so pritožbe tudi o nerednem plačevanji učiteljev na Kranjskem. Toda kako hoče izplačevanje reduo biti, če baš ljudje, koje sem preje omenjal, nič zato ne storè, in še celo to ne, da bi naznanili višjim gosposkam, kedaj kedó službo nastopi. Baš mojemu kolegu se je to zgodilo, da je bil uže dva meseca skoraj v službi pa še okr. š. svét nej vedel za to.

Temu komentara menda ne treba. To so le nekatera fakta, kako šolski napredek ovirajo rako zvaní „verfassungstreulerji“, kojem nej drugzega mar, kakor germaniziranje našega naroda, ter njegov propad. A to se jim bogme ne bode posrečilo.

Iz Rajhenburga 17. novembra. Da naše učiteljsko društvo za okraje Kozje, Sevnica in Brežice verlo napreduje, svedoči nam zopet zadnji shod 12. novembra v Rajhenburgu, kojega udeležitev pri tako snežnem in deževnem vremenu — i še posebno glede na tukajšne, shodom jako zaverne okraje — se sme obilna imenovati. Predsednik, g. Jamšek pozdravlja navzoče izrazovaje svojo zadovoljnost nad toliko množno udeležbo. Naznanja pa tudi takoj pismeno oproščenje blagajnika g. Repotočnika, kakor tudi ono g. Kokota, koja se radi bolezní udeležiti nejsta mogla. Po prečitanji zad-

njih dveh zapisnikov se takoj oglase gospodična Šventnar, gg. Volavšek in Matko, želeči k društvu pristopiti; ta pomnožaj društva se radostno sprejme. — Na tablo narisana razdelitva šolskih ur (stundenplan) po zahtevu ministerskih učnih čertežev bila nam je prvi predmet posvetovanja. Dalje predsednik razdeli mej navzoče več knjig raznega obsega kakor: „Eine Wanderung durch die alte Steiermark von Dr. Kronen.“ „Errichtet Schulgärten!“ ect., ki so mu bile v ta namen od štajer. „Lehrerbunda izročene. — Temu ste sledili poročili; *) a) o delovanji društvenem in b) o II. skupščini hrvatskih učiteljev v Petrinji. Ker je nam čas prehitro preteklo, trebalo je poročilo odposlanca k stajersk. Lehrerbundu na prihodnji shod odložiti, i prestopiti k volitvi novega odbora. Voljeni so:

G. France Jamšek, predsednik,

„ Ivan Ornik, predsednikov namestnik,

„ Jožef Volavšek in Ivan Matko, perovodji,

„ Jožef Poljanec, blagajnik,

„ Ivan Kunstič, pevovodja,

„ Jožef Kline, France Boheim in Jakob Ulčar, odborniki.

Novi odbor je obljubil marljivo delovati za napredek i korist društva, i če bi trebalo tudi se žertvami.

Skupni obed, petje i napolitnice pri obedu opisovati mi uže nej več v navadi; hočem le mej obedom došli telegram, c. kr. okr. glavarja g. Josecka iz Podčetrterka omeniti, ki se glasi:

Schulinspector Jamšek — Reichenburg.

„Begrüße von Landsberg aus herzlichst den in Reichenburg tagenden, sehr eifrigen und ersprieslich wirkenden Lehrerverein“. Joseck.

Na to, za nas častno pozdravljenje se je skupščina takoj odzdravljaje zahvalila tako-le:

„Dem schul- und lehrerfreundlichen Vorsitzenden ein donnerndes Hoch! und Živio! zum Dank für die so schmeichelhafte und ehrende Begrüssung“. Die Versammlung.

Udeležitelji shoda so izrekli, da hočejo, dokler je tako kratek dan, zborovati bolj ob železnici — v Rajhenburgu ali pa na Vidmu — ker bode tako vsaj nekaterim mogoče shoda udeležiti se. V. Jarc.

Poročilo

o delovanji učiteljskega društva za okraje Kozje, Sevnica in Brežice v pretečenem letu 1874.

V drugem letu svojega obstanka je bilo omenjeno društvo v rokah sledečega odbora:

- 1) G. France Jamšek, c. kr. okr. šolski nadzoritelj in nadučitelj v Rajhenburgu, načelnik društva.
- 2) „ Janez Ornik, nadučitelj v Brežicah, načelnikov namestnik.

*) a) poročilo o društvenem delovanji prinesemo nižje. Ur. b) g. Poljanca, poročevalca o II. skupščini hrvatskih učiteljev, pa uljudno prosim, da voli sam omenjeno poročilo javno oznaniti, ker bi utegnulo marsikoga zanimati. Pis. i uredn.

- 3) „ Valentin Jare in
- 4) „ Jožef Poljanec, perovodji.
- 5) „ Luka Repotočnik, blagajnik.
- 6) „ Blaže Tramšek, pevovodja.
- 7) „ Tomaž Dernjač,
- 8) „ Štefan Vezenšek,
- 9) „ Jožef Kline, odborniki.

Društva članovi so dalje:

- 10) P. n. g. Ludovik Joseck, c. kr. okr. glavar v Brežicah.
- 11) G. Matija Suštaršič, posestnik na Vidmu.
- 12) „ Jurij Böheim, učitelj v Podčeterku.
- 13) „ France Čeh,*) „ „ Zdolah.
- 14) „ Jožef Čížek „ „ Pilštanji.
- 15) „ Jožef Drozg „ „ Koprivnici.
- 16) „ Anton Hribarnik „ „ Dobovi.
- 17) g. Anton Knežar učitelj v Šent-Petru.
- 18) „ Anton Kokot „ „ Pišecah.
- 19) „ France Kramar „ „ Kapelah.
- 20) „ Boštjan Kregar „ pri sv. Antonu.
- 21) „ Ivan Kunstič „ v Brežicah.
- 22) „ Franc Lesjak „ na Planini.
- 23) „ Boštjan Sirk**) „ pri sv. Vidu.
- 24) gča Placida Tomić, učiteljica v Brežicah.
- 25) g. Jakob Ulčar, učitelj v Dobjem.
- 26) „ Anton Eberl „ „ Polji.
- 27) „ France Böheim „ „ Kozjem.
- 28) „ Jakob Vodlak „ „ Sevnici.
- 29) „ Ignac Zidar „ „ Bučah.
- 30) „ Ferdinand Kaliger, učitelj v Sevnici.

Skupaj toraj 30 članov in sicer 28 pravih in dva podporna.

Zavoljo razsajajočih koz (osepnic) je imelo društvo le pet glavnih skupščin.

- 1) Glavna skupščina dné 6. oktobra v Rajhenburgu.
- 2) „ „ „ 22. januarja „ „
- 3) „ „ „ 5. marca „ Sevnici.
- 4) „ „ „ 2. julija „ Brežicah.
- 5) „ „ „ 6. avgusta v Šent-Petru.

Prednašali so gospodje:

- a) France Jamšek: 1) Zemljepisje v ljudskeji šoli. 2) Isto dalje. (3 Isto dalje. 4) Isto dalje.
- b) Tomaž Dernjač: 1) Kabellegung. 2) Berichterstattung über die Wiener-Weltaustellung. 3) Geschichte Steiermarks.
- c) Janez Ornik: 1) die Anathomie.
- d) Jožef Polanec: 1) Toplomer (praktično).
- e) Ivan Kunstič: 1) O zgodovini Slovencev.

*) Ga nej več v Zdolah.

**) Je sedaj v Slivnici.

f) Jakob Ulčar: 1) O nazornem nauku.

g) Boštjan Kregar: 1) O čebeloreji.

h) Anton Kokot: 1) O vinoreji.

Tedaj je bilo 9 slovenskih in 4 nemški, skupaj 13 predavanj, toraj za dve več nego vlani.

Društvo je odposlalo g. Franca Jamšeka k zboru štajerske učiteljske zveze (Lehrerbund) dne 21. in 22. septembra na Ljubno (Leoben) in g. Jožefa Polanca k drugej skupščini hrvatskih učiteljev v Petrinjo.

Društvo je tedaj v resnici bilo delavno in vspešno, življenje mu je zagotovljeno, če le marljivost č. članov ne opeša in se mu potrebna materialna podpora ne odreče.

Da nam je društva potrebno, ko ribi vode, tega ne bode treba še posebej dokazovati. Prečitajmo samo normalne učne črteže, in priznati bomo morali, da se sedaj od ljudskega učitelja silno veliko zahteva, kar doseči bo le najmarljivejšemu mogoče. — Treba bo tedaj pridno čitati in premišljevati, in se v zborih eden od drugega učiti, drug drugega navduševati, zakaj „v družbi je moč.“ —

Bratovska zveza naj velja!

Šolske novice in drobtine.

(„Učiteljsko društvo za slovenski štajler“). Osemmesečno delovanje našega društva dokazuje, da je bilo takega društva treba, a da ga je tudi zdaj in za prihodnje čase treba. Naše društvo spravilo je zopet na svitlo „Slovenskega učitelja“, ki z velikim trudom nabrano in skerbno uređevano gradivo slovenskim učiteljem po dvakrat na teden do naša; naše društvo bilo je tudi „prvi zbor slovensko-štajerskih učiteljev“ osnovalo, s čemur se je bilo prikupilo nazočim in nenazočim slovenskim učiteljem in domoljubom. To sta dva čina — ne da bi se hvalili, — ki sta nam priznanje pridobila. V tem smislu pa, kakor smo pričeli, hočemo tudi nadaljevati svoje delovanje. Vendar bi utegnili opešati, ako bi vsi naši udje, zlasti pa odborniki marljivo ne podpirali našega podvzetja, ako bi nam materialno in duševno ne pomagali. Zavaljo tega se danes uljudno obračamo do vseh gg. družabnikov našega društva, osobito pa do gg. odbornikov, da nam gledé materialne podpore vsi zvesti ostanejo, in da nam gg. odborniki še novih družabnikov pridobivati si prizadevajo. Vsled sklepa občnega zbora znaša društvenina družabnikov, pravih in podpornih, za leto 1875 4 gld., a v tem je pa zaračunjena tudi naročnina za „Slovenski učitelj“, katerega jemati je vsak družabnik obvezan. Ako bode društvo v dobrem gmotnem stanji, mogoče mu je duševno čversto in vspešno delovati. In ako bode materialno uterjeno, hoče svoje delovanje poleg izdavanja svojega organa razširiti še na marsikaj drugega, kar so nam razni naši prijatelji svetovali. Toda o tem prihodnjič več.

Predsedništvo.

(Iz štajerskega deželnega šolskega sveta.) V sejah 5. in 19. novembra se je v zadevi narodnega šolstva o tem le dogovorilo: Ukaz ministerstva o tajnosti pri sejah okrajnih šolskih svetov poslal se je tim za točno spolnovanje. Rekurzi o napravi novil šol so se zavernili. Predlaga se ministerstvu razdelitev štipendij na učiteljiščih v Gradci in Mariboru. Dovolila se je začasna zistemacija pomožnega učitelja na mariborskih šolah in vpeljava poduka v francoščini na narodni šoli pri sv. Andreji v Gradci. Predlog o eksposituri na neki šoli na gornjem Štajerskem se je odobril in imenovanja večih učiteljev so se izveršila.

(Iz državnega zbora.) Za narodno šolstvo so se za leto 1875. sledeče državne podpore dovolile: za Tirolsko 28.000 gld., za Koroško 1.400 gld., za Kranjsko 10.000 gld., za Gorisko 8000 gld., za Istro 8000. za Dalmacijo 18.000. Za pospeševanje nemščine (!) na isterskih šolah 5000 in za nemški dekliski šoli v Terstu in Gorici 7000 gld. Učiteljska veljajo po vsem Avstrijskem 1,280.000 gld., gimnazije 2,424.000 in realke 1,432.000 gld.; razne druge, zlasti obertnijske šole 389.000 gld. Vseučilišča stanejo 4,118.000 gld. Novo nemško (!) vseučilišče se bode delalo v Bukovini, kjer je narodno šolstvo še skoro najslabše v vsej Avstriji. Torej se bode hiša začela pri strehi zidati. Slovanski poslanci so z odločno besedo odkrivali krivice, ki se godijo slovanskemu šolstvu.

(Nova slovenska šolska knjiga.) Ljutomerski nadučitelj Lapajne je doveršil prestavo nemške knjige: „Kleine illustrierte Naturgeschichte“ od prof. dr. Evg. Netolička. Založila jo bo v kratkem knjigarna Bušak in Irgang v Bernu. Ker je original od ministerstva za rabo v narodnih šolah dovoljen, nadjamo se, da se bode tudi prestava dovolila. O obsegu nemške knjige spregovorimo prihodnjič.

(O privilegirani nemščini) po slovenskih šolah se „Narodu“ iz slov. Štajerja piše: „Kakor je znano, hotela je vlada pri učiteljski skupščini v Gradevi strašno veliko nemščine slovenskim šolam vriniti, in da se je temu največ učiteljev upiralo, le profesor g. Robič je igral čudno rolo. On nij sicer zagovarjal vladni načert, a grajal je predlog slovenskega odseka. V „Pädag. Zeitschr.“ pa zdaj beremo, da je skupščina na Robičev predlog sklenila, da se imajo okrajne konference pri novem načertu ozirati na vladni plan. To moramo „Päd. Z.“ popraviti. Niti g. Robič tega predlagal nij, da bi se namreč učiteljstvo na načert deželnega šolskega sveta oziralo, niti skupščina tega sklenila nij. Le uradni šolski list na korist privilegirane nemščine tako enostransko poroča.“

(Deželni šolski nadzornik — politični agitator.) Ljubljanski „Slovenec“ pripoveduje o g. Pirkerju, da je nekemu učitelju pisal, naj pri volitvah za nemškutarje deluje. Žalostno je, da se mož, ki tako važno mesto zavzima, v take reči vtikuje in s tem učiteljstvo neznan demoralizuje. Ali je pri kranjskem šolstvu vse v redu že, da ima g. Pirker za take reči čas? Kam pridemo po tej poti?

(Madžarizacija) slovenskih šol na Ogerskem (Prekmurskem), kjer morajo že mali slovenski otroci, ki so komaj v šolo vstopili — v terdem madžarskem jeziku Boga moliti, bode se v prihodnje že nekoliko urneje versila, kakor „Gosp.“ poroča; kajti ponujajo se v revni ogerski deželi premije po 20—50 gld. učiteljem, ki pridno madžarski učē in učenecem po 5—10 gld. ki se je marljivo vadijo.

(Vabilo.) Odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“ ima v četrtek, 6. januarja 1875 sejo v Ormuži, in sicer dopoludne ob 9. uri. Razgovor bode o raznih zadevah. Odborniki, kateri se ne morejo osebno seje udeleževati, naj blagovolē pismeno svoje nasvete staviti.

(Vabilo.) Šmarsko učit. društvo ima 7. januarja prihodnj. l. zbor. Dnevni red: 1. Poročilo odbora o delovanju društva v pretečenem letu, 2. Volitve novega odbora.

(Vabilo.) Okrajno učiteljsko društvo v Ljutomeru ima v sredo, 30. novembra občni zbor v Ljutomeru. Na dnevnem redu je razen nekaterih naznanil in manjših pogovorov: 1. O izpeljavi novih učnih načertov; 2. Razlaganje iz geometrije z ozirom na novo mero. Začetek ob 10. uri v sobi 1. realke. Uljudno se vabijo učitelji ljutomerskega in bližnjih okrajev.

(Prošnja.) Založništvo lanskega in letošnjega „Učitelja“ prav uljudno prosi vse gg. naročnike, ki so še kaj naročnine dolžni, naj jo vendar v kratkem poslati izvolē, da bode mogoče račune v tiskarni poravnati, kajti vsa dolžna naročnina od lani znaša nad 150 gld. in za te-

koče (1874. leto) pa okoli 200 gld. Prosimo vse gg. dolžnike uže radi tega, da nam ne bo treba z listnicami jih opominjati, kar nam nov trud in nove stroške de'la.

Vabilo k naročbi.

Z denašnjo številko dokončujemo uže drugi tečaj „Slovenskega učitelja.“ Z zadovoljenjem pregledujemo svoje dosedanje delo, in vidimo, da smo marsikateri koristni spis in marsikatero tehtno besedo v minulem letu slovenskim učiteljem spregovorili, in mislimo, da so bili njim in slovenskemu šolstvu na prid in spodbudo. Da se o tem ne varamo, to nam dokazuje mnogo pisem slovenskih učiteljev, v katerih so nam ti svoje priznanje izrazili, to nam pa tudi naš mnogo razširjen list spričuje. — Z našim časopisom ne bomo letos nikakor ne prenehali, kakor se je bilo lani po neprevidnim storilo. Vsaj letos tega tudi treba ni, ko ima list dovolj duševne podpore in ko mu je tudi gledé materijelne podpore življenje s tem zagotovljeno, da je **lastnina** in **organ** dovolj močnega društva, kakoršno je baš „Učiteljsko društvo za slovenski Štajer.“ „Slovenski učitelj“, pa vstreza vsemu slovenskemu učiteljstvu, ker prinaša spise, dopise in novice, zadevajoče učiteljstvo in šolstvo po svih slovenskih pokrajinah.

Radi tega se „Slovenski učitelj“ tudi za bodoče leto prav živo in lepo priporočuje vsem slovenskim učiteljem in šolskim prijateljem ter domoljubom našim. Uredovan bode tudi v prihodnje v istem duhu, kakor v minulem letu. Njegovo načelo je namreč vedno isto: **Delati za napredek slovenskega narodnega šolstva na narodni podlagi**, zagovarjati pravice slovenskega učiteljstva ter vneti je za **napreduvalno izobraževanje**. —

Celoletna naročnina na „Slovenskega učitelja“ znaša v letu 1875. tri gld., poluletna 1 gld. 50 kr. Izvoli naj se jo blagajniku „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“ pošiljati, namreč gospodu Štefan-u Kovačič-u, nadučitelju v Središči. (Polstrau).

V Ljutomeru, 12. decembra 1874.

Odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Lapajnc, predsednik.